

LXXVII Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego Ameliówka k. Kielc, 28–30.06.2006

Kolejny, 77. Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego, pod hasłem *Procesy i zdarzenia w historii geologicznej Gór Świętokrzyskich*, odbył się w dniach od 28 do 30 czerwca bieżącego roku z siedzibą w Ameliówce, nieopodal Kielc. Został on zorganizowany przez oddziały PTG w Kielcach i Warszawie, we współpracy z Oddziałem Świętokrzyskim Państwowego Instytutu Geologicznego z siedzibą w Kielcach oraz Instytutu Geologii Podstawowej Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego. Przewodniczącym komitetu organizacyjnego zjazdu był Jan Prażak, a wiceprzewodniczącym Michał Szulczewski. Obowiązki sekretarza pełniła Stanisława Zbroja, wspomagana przez: Jerzego Gagola, Zbigniewa Kowalczewskiego, Martę Romanek i Stanisława Skompskiego. Radę redakcyjną zjazdu stanowili Zbigniew Kowalczewski i Stanisław Skompski. W zjeździe wzięło udział 98 uczestników, w tym 3 z Ukrainy.

To już piąty zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego, zlokalizowany wyłącznie na terenie Gór Świętokrzyskich. Pierwszy w historii zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego odbył się właśnie w Górach Świętokrzyskich w 1921 roku, 85 lat temu, a następne w latach: 1947, 1962, 1981. Historia dotychczasowych świętokrzyskich zjazdów towarzystwa, i innych, odbywających się częściowo na tym terenie w latach: 1933, 1971 i 1976, została interesująco i wyczerpująco opisana na łamach *Przeglądu Geologicznego*, 6/2006 (Szunke & Kowalczewski, 2006). Można powiedzieć, że tegoroczny zjazd był powrotem do korzeni tej pięknej idei corocznego organizowania spotkań wielkiej rodziny polskich, a także zagranicznych geologów, i tereno-

Ryc. 1. Uczestnicy LXXVII Zjazdu PTG, Ameliówka k. Kielc, 28–30.06.2006 r. Fot. J. Urban

wej prezentacji budowy geologicznej wybranej okolicy. Dla wielu uczestników zjazdu była to swoistego rodzaju geologiczna podróż sentymentalna, bo kto z nas nie odbywał studenckich praktyk w tym rejonie, czy też nie wędrował z plecakiem, młotkiem i przewodnikiem geologicznym w ręce po tej krainie, kolebce polskiej geologii.

Pierwszy dzień zjazdu poświęcony był teoretycznemu zaznajomieniu uczestników z najnowszymi osiągnięciami w rozpoznawaniu geologicznej budowy Gór Świętokrzyskich. Przez 25 lat, jakie minęły od poprzedniego zjazdu w tym rejonie, nastąpił niezwykle daleko idący rozwój badań oraz ewolucja poglądów w dziedzinie stratygrafii, sedimentologii, paleontologii, tektoniki, hydrogeologii i innych dziedzin nauk geologicznych. Jak napisali, w Słowie wstępnym do *Przewodnika LXXVII Zjazdu PTG*, członkowie komitetu organizacyjnego: *Góry Świętokrzyskie pod względem geologicznym stanowią unikatowy obszar Europy. O jego wyjątkowości decyduje możliwość prowadzenia badań niezwykle zróżnicowanych formacji geologicznych, reprezentujących wszystkie systemy stratygraficzne i doskonale widocznych w odsłonięciach naturalnych i kamieniołomach*. Sądzę, że zgodnie z tym stwierdzeniem, każdy z uczestników zjazdu zweryfikował i rozszerzył swoją dotychczasową wiedzę o tym rejonie, zwłaszcza, że zarówno na sali obrad jak i w terenie, była ona przekazywana w niezwykle przystępny i interesujący sposób.

W trakcie pierwszego dnia zjazdu zostały wygłoszone następujące referaty:

- Jerzy Nawrocki — *Paleogeografia Gór Świętokrzyskich we wczesnym paleozoiku*;
- Zbigniew Kowalczewski, Anna Żylińska, Zbigniew Szczepanik — *Kambr w Górach Świętokrzyskich*;
- Wiesław Trela — *Ordowik w Górach Świętokrzyskich: zapis stratygraficzny i sedimentacyjny*;
- Jan Malec — *Sylur w Górach Świętokrzyskich*;
- Marek Narkiewicz, Grzegorz Racki, Stanisław Skompski, Michał Szulczewski — *Zapis procesów i zdarzeń w dewonie i karbonie Gór Świętokrzyskich*;

Ryc. 2. Uczestnicy wycieczki w nieczynnej części kamieniołomu Baranów. Widoczne ślady eksploatacji grubej ławicy piaskowca niższej części retu, z charakterystyczną powłoką żelazisto-manganową w stropie. Fot. J. Rajchel

□ Sylwester Salwa, Marek Jarosiński — *Ewolucja strukturalna kompleksu dolnopaleozoicznego Gór Świętokrzyskich — zarys problematyki*;

□ Andrzej Konon — *Młodopaleozoiczna ewolucja strukturalna Gór Świętokrzyskich*;

□ Maria Kuleta, Stanisława Zbroja — *Wczesny etap rozwoju pokrywy permsko-mezozoicznej Gór Świętokrzyskich*;

□ Jan Prażak — *Ujęcia wód podziemnych aglomeracji kieleckiej*.

Zostały również zaprezentowane następujące postery:

□ Jerzy Gągol — *Geologiczny stół Jana Czarnockiego*;

□ Jerzy Gągol, Gertruda Herman — *Aleksandra Michalskiego (1855–1904) badania geologiczne Pomorza*;

□ Jerzy Gągol, Maria Kuleta, Stanisława Zbroja — *Odmiany litologiczno-surowcowe dolnotriasowych piaskowców z regionu świętokrzyskiego*;

□ Maria Kuleta, Marta Szunke, Stanisława Zbroja — *Geologiczne badania terenowe w Górach Świętokrzyskich na fotografiach od 1962 roku*;

□ Katarzyna Pawłowska, Jan Prażak — *Dzienniki terenowe Jana Czarnockiego (24.05.1889–16.12.1951)*;

□ Stanisław Piskorz, Grzegorz Niedźwiedzki, Józef Szajn — *Nowe złoża dolnotriasowych surowców ilitowych w zachodniej części regionu świętokrzyskiego*;

□ Jacek Rajchel — *Kamienie dekoracyjne z rejonu Gór Świętokrzyskich w architekturze Krakowa*;

□ Wiesław Trela — *Fosfatogeneza w zapisie osadowym środkowego/górnego ordowiku w Górach Świętokrzyskich: wskaźnik warunków sedymentacyjnych i paleoekologicznych*;

□ Wiesław Trela, Teresa Podhalańska, Jan Malec — *Granica ordowik/sylur w Zbrzy — południowa część Gór Świętokrzyskich*.

W czasie zjazdu istniał też drugi, nieformalny wątek, ukazujący jego uczestnikom sylwetkę, pogmatwany życiorys i małą ojczyznę Stefana Żeromskiego — wielkiego pisarza, piewcy Gór Świętokrzyskich. Głównymi narratorami byli tu Wanda Ginalska-Prokop i Zbigniew Kowalczewski, którzy w czasie geologicznych wycieczek przybliżali nam losy pisarza i losy bohaterów jego powieści, nawiązując do konkretnej okolicy lub historycznych wydarzeń. Jednym z takich dodatkowych punktów programu była popołudniowa, piesza wycieczka u podnóża Góry Radostowej wzdłuż rzeczki Lubrzanki, do Ciekot. Właśnie w tej wsi, nad brzegiem sztucznego stawu, znajdował się niewielki drewniany dworek, w którym przyszły pisarz spędził swoje dzieciństwo. Niestety, budynek ten nie zachował się; pozostały tylko stare drzewa i pamiątkowy pomnik. Poznaliśmy również prawdziwe dzieje i dalsze losy pierwowzorów bohaterów *Wiernej rzeki* i opowiadania *Echa leśne*.

Pierwszego dnia zjazdu odbył się również Walny Zjazd Delegatów Polskiego Towarzystwa Geologicznego, gdzie omawiano bieżące sprawy związane z funkcjonowaniem tej organizacji. Wieczorem natomiast odbyło się tradycyjne spotkanie towarzyskie, przy suto zastawionym stole i miłej muzyce. Atrakcją wieczoru następnego dnia było również tradycyjne ognisko, przy którym nie zabrakło piwa i piosenek. Co prawda niestraszne geologom kaprysy pogody, ale na szczęście była ona w czasie zjazdu znakomita, a nawet jeszcze lepsza.

Kolejną, integralną częścią dwu następnych dni zjazdu były cztery autokarowe geologiczne wycieczki, każda

według innej marszruty. W dniu 29 czerwca br. odbyły się wycieczki na trasach:

□ Kamecznica Podmachocicka — kamieniołom Wiśniówka Duża — archiwum rdzeni wiertniczych Oddziału Świętokrzyskiego PIG w Kielcach — Zalesie — Winnica. Dotyczyła ona utworów dolnego paleozoiku Gór Świętokrzyskich i była prowadzona przez zespół w składzie: Sylwester Salwa, Jan Malec, Wiesław Trela, Zbigniew Szczepanik, Wojciech Kozłowski i Anna Żylińska;

□ Muzeum Oddziału Świętokrzyskiego PIG w Kielcach — Zachełmie — kamieniołom Tumlin Gród — kopalnia Baranów — kamieniołom Kopulak — Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach, przygotowana i prowadzona przez zespół w składzie: Maria Kuleta, Stanisława Zbroja, Jerzy Gągol, Grzegorz Niedźwiedzki, Tadeusz Ptaszyński i Jolanta Studencka. Dotyczyła ona lądowych osadów pstrego piaskowca w północnym obrzeżeniu Gór Świętokrzyskich. Wycieczka ta, zgodnie z programem rozpoczęła się od zwiedzenia nowootwartej, czasowej ekspozycji w Muzeum Geologicznym przy Oddziale Świętokrzyskim Państwowego Instytutu Geologicznego w Kielcach, nt.: *Podróż w czasie — jak to było w triasie*, oraz zwiedzeniem stałej ekspozycji muzealnej w ogrodzie instytutu. Ciekawym zakończeniem wycieczki była wizyta w Muzeum Przyrody i Techniki, Ekomuzeum im. Jana Pazdura w Starachowicach. To niezwykle interesujące Muzeum eksponuje nie tylko zabytkowy park technologiczny, związany z produkcją żelaza w Staropolskim Okręgu Przemysłowym nad rzeką Kamienną od najdawniejszych czasów po wiek XX, ale również produkowane tu niegdyś samochody STAR, w tym autentyczne podwozie legendarnego STARA 660 M2, białego papa mobile, z pamiętnej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski w roku 1979. Właśnie w tym muzeum mieści się ekspozycja i ogromny zbiór tropów gadów odkryty w ostatnich latach na terenie Gór Świętokrzyskich i ich obrzeżenia, w tym największa na świecie kolekcja tropów gadów dolnotriasowych.

W ostatnim dniu zjazdu odbyły się dwie kolejne wycieczki na trasach:

□ Zagnańsk — Białogon — Busko Zdrój, dotycząca ujęcia wód podziemnych dla aglomeracji kieleckiej oraz problematyki wód mineralnych Buska Zdroju, prowadzona przez: Jana Prażaka, Gertrudę Herman i Jerzego Gągola;

□ Kopalnia Bukowa Góra — Mogiłki — kopalnia Ostrówka — Wietrznia, przygotowana przez zespół: Michał Szulczewski, Andrzej Konon, Jan Malec, Marek Narkiewicz, Stanisław Skompski i Aleksandra Wańkiewicz, a dotycząca problematyki dewonu zachodniej części Gór Świętokrzyskich.

Tradycyjnym zwyczajem uczestnicy zjazdu otrzymali starannie wydany *Przewodnik LXXVII Zjazdu PTG*, opracowany pod redakcją Stanisława Skompskiego i Anny Żylińskiej. Przewodnik został oprawiony w kolorową półtwardą okładkę. Zawiera on 211 stron formatu A-4 z kolorowymi ilustracjami w środku oraz 19 stronicowy aneks, z opisem wycieczki na trasie Kopalnia Bukowa Góra — Mogiłki — kopalnia Ostrówka — Wietrznia. Ponadto, przewodnik mieści w sobie szczegółowe artykuły wszystkich 9 wygłoszonych referatów, jak również streszczenia 9 posterów i opisy wycieczek.

Według wstępnych ustaleń, kolejny 78. Zjazd Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku 2007 odbędzie się w kooperacji ze stroną ukraińską, z lokalizacją w południowo-wschodniej Polsce i zachodniej Ukrainie.

Jacek Rajchel
Serwis fotograficzny na str. 920

LXXVII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Ameliówka k. Kielc, 28–30.06.2006 (patrz str. 841)

Ryc. 3. Szczeliny z wysychania na powierzchni pochyłej warstwy w piaskowcu tumlińskim; dolny pstry piaskowiec, kamieniołom Tumlin-Gród na Górze Grodowej k. Tumlina.

Ryc. 4. Tropy kręgowców w osadzie międzywymowym piaskowca tumlińskiego w kamieniołomie Tumlin-Gród.

Ryc. 5. Poziom gleby kopalnej niższego retu w czynnej części kamieniołomu Baranów. Widać seledynowej barwy odbarwienia wokół stref korzeniowych i charakterystyczną dla kopalnych gleb blokowo-płatową strukturę.

Ryc. 6. Skorupowo-konkrecyjne, groniaste skupienia żelazisto-manganowe tworzące się na pograniczu piaskowcowych osadów gwałtowniejszych i równi zalewowej w utworach niższego retu czynnej części kamieniołomu Baranów.

Ryc. 7. Fragment kamieniołomu Baranów z łowcami niższego retu i ławicą piaskowca eksploatowaną niegdyś w kamieniołomie Włochy. Wszystkie fot. J. Rajchel